

	Ur aktiviteten beräknad ålder
Cypress från Zosers grav i Sakkara, 4650 ± 75 år gammal	4000
	4400
	4800
Acacia från Sneferus grav i Meidum 4575 ± 75 år gammal	4300
	5600

Av tabellvärdena framgår att man för att nå någon större säkerhet måste göra minst 3—4 parallellanalyser.

Ytterligare resultat från arkeologiskt material utlovas.

Bortsett från att vi ännu ej ha kunnat bedöma metoden och resultatens säkerhet måste emellertid två fakta påpekas. Det ena är att man här stillatigande förutsätter att den kosmiska strålningen har varit konstant under långa tidrymder. Uppfylles denna förutsättning ej bli beräkningarna behäftade med ett okontrollerbart fel. Det andra är att artefaktens kol ej får stå i utbyte med atmosfärens eller vattnets. Sker utbyte kommer resultaten att förryckas. Egyptiska fornsaker äro sannolikt utmärkta för radioaktiv åldersbestämning, i det att det torra klimatet förhindrar all urlakning. I vårt humida klimat måste emellertid möjligheten för ett eventuellt utbyte under tidernas lopp beaktas, isynnerhet när det gäller ytligt liggande fyndmaterial.

På grund av vad här anförts torde det vara bäst att tillsvidare ställa sig avvaktande till metoden för åldersbestämning med hjälp av radioaktivt kol.

Olof Arrhenius

RUNSTENSFRAGMENT I SKEDERIDS KYRKA, UPPLAND

Sommaren 1944 upptäcktes av Jack R. Johnsson vid dragning av elektrisk ledning under golvet i Skederids kyrka ett runstensfragment av tämlig finkornig, grå granit (se fig). Det synes utgöra en del av den rotända, som med all sannolikhet ursprungligen tillhört runstensfragmentet i kyrkans nuvarande västgavel eller nr 517 i Wessén-Jansson, *Upplands Runinskrifter*, ett antagande, som muntligt även påpekats av docent Sven B. F. Jansson.

Sedan jag av kyrkvärden A. Th. Nilsson, Finsta, den 24 nov. 1946 fått vetskap om fyndet, kopierades och fotograferades ristningen samt anmäldes den för Riksantikvarieämbetet, varefter docent Sven B. F. Jansson besiktigade fragmentet. Detta utgör första sten ovan marken i den murdel, som från N kyrkväggens hörnförstärkning sträcker sig åt S inåt kyrkan och intill vilken mur predikstolen är uppbyggd. Murdelen är en rest av kyrkans forna västgavel, som delvis revs vid 1400-talets

⁵ L. D. Norris and M. G. Inghram, Half life determination of carbon (14) with a mass spectrometer and low absorption counter, *Physical Review* 1946, s. 70.

slut, då enligt prof. Gerda Boëthius »en spetsbåge uppbyrtes i väster och kyrkan förlänges med ett nytt, två valkvadrater stort långhus av gråsten med blinderad västgavel och ursprungliga stjärnvalv med halvtensribbor».¹ Därvid slogs troligtvis den på kant liggande runstenen sönder, den skulle eljest ha skjutit för långt in i kyrkan. Endast den del av rotändan, som låg längst åt N kyrkväggen, blev kvar med den urspr. stenens högra, nedre båge av runslingan. Då den nya västgaveln murades, inpassades säkerligen den

Nyfunnet runstensfragment. Skederids kyrka, Uppland. — Newly discovered fragment of rune stone. Skederid Church, Uppland.

avslagna stenens toppända eller just ovannämnda U 517 på liggande kant ca 11 m över marken, varför den på grund av sitt svårtillgängliga läge torde ha blivit förbisedd av de flesta runforskarna.

Att få goda bilder av fragmenten var förenat med stora besvärligheter. Inte minst gällde detta den ristning, som är belägen under golvet. (Det är två trögolv, det ena ca 1 dm ovanför det andra, som vid runstenen ligger ca 4 dm över marken och stöter emot ristningsytans övre del.) Sedan man krupit ned genom en lucka i korgolvet, måste man åla sig fram bortåt 10 m till runstenen. Svårast var att med kameran komma fram under golvbjälkarna, där väg måste banas

med hjälp av en skyffel i den sand, som utgjort underlag till ett tegelgolv, av vilket numera blott några stenar (14×30 cm) finnas kvar nära runstenen och under predikstolstrappan. Runstensfragmentets synliga längd och bredd äro resp. ca 125 och 48 cm. Vid brottet synas ristningsidan och dess motsatta sida vara parallella. Tjockleken är där ca 38 cm. De djupa, vackert huggna ristlinjernas tvärsnitt äro spetsbågformiga. Något spår av gammal färg i dem kan ej skönjas. Brottytan tycks ha målats med kalkfärg och ristningsytan varit öVERRAPPAD med ca 1 cm tjock puts, vilket torde förklara varför ristningen även före trögolvens inläggning ej uppmärksamrats av runforskare. I stenens längdriktning går på ett avstånd av endast 17 cm en golvbjälke (tvärmått ca 23×23 cm), och framför runslingans lodräta del står en grov träpelare, som går genom golvet och uppbär predikstolen. Även en del stenar och ytterligare en stock förtränga rummet framför stenen. Kameran ställdes därför i en

¹ Gerda Boëthius, De tegelornrade gråstenskyrkorna i norra Svealand, Sthlm 1921, s. 154.

för tillfället grävd grop och riktades snett uppåt mot hörnet av stenens ristningsyta, brottyta och trägolvet. Tack vare fotografens noggranna kamerainställning kom bilden att visa t. o. m. det trånga partiet upptill mellan golvplankans ändyta och runslingans brottkant, varför såväl övre som nedre delen av slingans brott och yttersta runor kunna väl iakttagas. Före fotograferingen ifylldes ristningslinjerna med krita. Bildens övre vänstra hörn visar den ovannämnda bjälken.

Inskrift:

. . . anta + sin + auk + atsuni . . .

Sannolikt har framför »anta», som troligtvis här ej kan betyda »själ», stått förstaveln »bu» eller »bo». Det första av de bevarade orden skulle då betyda »husbonde», »äkta man» eller »make» och översättningen bli: » . . sin make och efter (= till minne av) söner . . .»

För att klargöra det förmodade sambandet med västgavelstenens även ofullständiga inskrift återgives denna enligt a. a.:

+ a- . . . — + ra — — — u + stain + eftir haruk + brupur + sin + in + rakn- . . . ar þisi

som enligt prof. Wessén kan översättas med: » . . . reste stenen till minne av Hårok, sin broder, och Ragn- . . . dessa runor». Prof. Wessén skriver härom bl. a. följande: »Inskriften är mycket fragmentariskt bevarad. Den synes ha meddelat, att två män, vilkas namn icke finnas i behåll, ha rest stenen till minne av en broder och att en tredje man, vars namn börjar på Ragn-, har ristat runorna. . . Någon uppländsk runristare, vars namn börjar med Ragn-, är emellertid f. ö. icke känd.»

Om den under kyrkgolvet funna ristningen utgjort, som ovan antagits, nedre högra bågen å västgavelstenens runslinga, måste denna båges text inskjutas mellan »Ragn-» och ormsjärtens inskrift: »Dessa runor», dock ej närmast efter »Ragn-», ty här felas ett parti, som förkommit kanske redan vid stenens sönderslagning. »Ragn-» torde alltså ej ha att göra med ristarens namn utan i stället vara början på ett kvinnonamn, d. v. s. åsyfta en änka, som — jämte förut nämnda personer — reste stenen efter sin make och sina avlidna söner. Ristarens namn skulle då troligtvis ha stått senare. Att döma av de behållna slingerdelarnas utseende torde också ha funnits plats härtill före stjärtlingans slutord. Vem den skicklige ristaren var, framgår alltså icke av runstenens nu kända fragment. Ristningen synes ha tillkommit snarare före än efter 1000-talets mitt. Den från de båda runstensfragmenten sammanställda inskriften skulle möjligen lyda (det kursiverade = bevarad skrift):

» . . N. N. och N. N. (kanske flera namn) reste stenen till minne av Hårok, sin broder, och Ragn-(hild?)² efter sin make och efter söner . . . N. N. högg dessa runor.»

Tyvärr saknas alltså en del avslagna stycken. Om de komma att återfinnas, så att inskriftens tydning blir fullständig, får framtiden utvisa.

² Namnet Ragnhild förekommer å U 540 i Husby-Lyhundra kyrka, endast 2 km (fågelvägen) ONO om Skederids kyrka.

Vid sitt besök å fyndplatsen uppmärksammade docent Jansson de båda fragmentens läge: de ha inmurats i kyrkans ytersida, så att inskriften varit synlig. Kan manne detta förhållande tydas blott som en tillfällighet? Är det inte fastmer ett belägg till hans antagande, att åtminstone den äldre medeltidens kyrkobyggare visat »en viss uppskattning av förfädernas minnesvårdar»?³ Men allteftersom tiden gick och den nya religionen med dess omgestaltande tänkesätt, seder och bruk vann hävd, fördunklades väl alltmer vördnaden för de gamla runristningarna — minnesmärkena från missionstiden. Traditionen om den släkt, säkerligen tillhörande bygdens förnämligare, vars namn förknipats med vårdens resning, glömdes så småningom. Vid kyrkornas senare om- och tillbyggnad blev möjligen runstenarna mera ett tjänligt byggnadsmaterial än ett talande vittnesbörd om kristendomens seger över hednatron, om korsmärkets värde framför hammartecknet.

Samtidigt med ett av besöken antecknades även inskriften å en gravhäll, som ligger under trägolvet i långhusets mittgång. Hällen är av gråblå kalksten med profilerad kant. Mått 137 × 75 × 4 cm. Inskrift: »Prosten uti Husby och Skederid Herr Lars Knoge född den 18 november 1678 död den 22 april 1750 hvilar här med 2. hustrur och 14 barn.» — Prosten Knoge var född i pastoratet, blev student 1694, prästvigd 1706, komminister i hemförsamlingen 1707, kyrkoherde 1729 och kontraktsprost 1744. Han synes ha haft 15 barn, av vilka 13 »döde i ungdomen».

J. M. Johansson

³ Se *Sven B. F. Jansson*, Några okända uppländska runinskrifter, *Fornvännen* 1946, s. 278.